

Kulttuurien kohtaamisen ja maailmankuvan syvyyksien äärellä

■ EERO OJANEN

Tapio Tamminen (toim.): *Guruja, joogea ja filosofea. Intian filosofiaa*. WSOY 2008.

Intialaista filosofiaa käsitteleviä kokonaisesityksiä ei meillä ilmestynyt kovin usein. Alan tärkeän uranuurtajan Unto Tähtisen *Miksi elät*-kirjasta on neljännesvuosisata ja P. T. Rajun käännöskirja *Intian filosofia* (1974) on rajua tavaraa edelleen. Toki erilaisissa Intian kulttuu-

rin kokonaisesityksissä ja muissakin alan teoksissa on ilmestynyt hyviä esityksiä myös Intian filosofisesta ajattelusta.

Runsaan tai nopean tarjonnan ei pidä ollakaan itseisarvo tämän aihepiirin kohdalla. Perustuuhan intialainen traditio ja sen vaaliminen paljolti siihen, että ajattelun perusteet on luotu jo ennen ajankumme alkua syntyneissä klassisissa teksteissä, eikä filosofiassa tarvita mitään jatkuvaa muutosta tai kehitystä.

Silti uusi kirja intialaisesta ajattelusta on iloinen asia. Jo kirjaa selatessa huomaa, että se on tehty hyvin ja huolellisesti. Artikkelikoelma on laajan aiheen kohdalla luonteva ratkaisu, mutta sillä on aina myös omat ongelmansa. Tässä tapauksessa kymmenen kirjoittajan kokonaisuus toimii hyvin ja pysyy koossa vaikka aiheet rönsyivät kauas toisistaan. Artikkelien jakaminen alaryhmiksi ja niiden johdannot auttavat selvästi tätä asiaa. Haittaavaa päällekkäisyyttä ei ole, sen sijaan joissain kohdissa eri kirjoittajien erilaiset näkökulmat kohtaavat samassa asiassa kiinnostavalla tavalla.

Perinteiseen filosofiseen kirjallisuuden tottuneelle kokonaisuuden painotus on ehkä hieman hämmentävä. Intian filosofian historian, koulukuntien ja peruskäsitteiden systemaattinen esittely jää vähälle. Toisaalta filosofia Intiassa on jo käsitteenä eri asia kuin lännessä ja sen erottaminen erityisesti uskonnosta on vaikeaa. Uskonnossa taas on vaikea vetää rajaa ”virallisten” oppien ja kansanuskonnon välille. Riikka Uuksulaisen kirjoitus hindulaisuuden arkisesta ilmenemisestä etenkin naisten maailmassa tai Mäns Broon kirjoitus gurulaitoksen käytännöis-

tä ovat tässä mielessä erityisen kiinnostavia. Filosofia nähdään yhä useammin myös läntisessä kirjallisuudessa jollain tavalla suhteessa muuhun kulttuuriin ja arkielämään, ei entiseen tapaan itseensä sulkeutuvana alueena.

Kirjan kokoavin juonne ei itse asiassa olekaan intialainen filosofia, muttei myöskään intialainen kulttuuri sinänsä. Eniten kirja kertoo läntisen ja itäisen filosofian sekä kulttuurin kohtaamisesta. Kirja alkaa kohtaamisten historialla antiikista ja päättyy dialogin pohdintaan nykypäivässä. Tapio Tamminen, Juha Olavinen, Paavo Pylkkänen ja Tarja Kallio-Tamminen kirjoittavat nimenomaan tästä näkökulmasta, mutta kohtaamiset ovat läsnä vielä muissakin artikkeleissa. Kirja esittelee itämaisen ajattelun vaikutusta tai suhdetta läntisiin klassikoihin, kuten Schlegelin veljeksiin, Hegeliin tai Schopenhaueriin, mutta tuo esiin myös niitä uudemman ajan intialaisia ajattelijoita, jotka ovat käyneet tätä dialogia. Sri Aurobindo tai Sarvepalli Radhakrishnan ovat mielenkiintoisia esimerkkejä, Mahatma Gandhi olisi kenties voinut olla esillä laajemminkin. Lopussa tulee esille fyysikko-filosofi David Bohmin sekä Jiddu Krishnamurtin syvälinen vuorovaikutus, samoin teosofian perushahmon Helena Blavatskyn yhteydet Intiaan. Nämä henkilöesittelyt menevät välillä liiaksi yksityiskohtiin, mutta artikkelit ovat sujuvasti kirjoitettuja ja mukaansatempaavia. Intialaisuuteen liittynyt eksotiikka ja sen kohoaminen ajoittain pienten piirien muoti-ilmiöksiin tulevat hyvin esille, mutta ajattelun valtavirtojen eroavaisuuksia olisi ehkä voinut täsmentää.

Kohtaamisen teema onkin niin keskeinen, että se olisi voinut nä-

kyä jo kirjan nimessä. On hyvä, että kulttuurien dialogia käsitellään näin moninaisesti. Kun tälle tielle lähdettiin, olisi ehkä voinut kirjoittaa jotain myös suomalaisen ja intialaisen ajatusmaailman kohtaamisesta, yhtä hyvin nykyisen filosofian puitteissa kuin vaikkapa kallevalaisessa maailmankuvassakin.

Kirja antaa syvyyttä moniin käsitteisiin ja asioihin, jotka intialaisesta perinteestä on omaksuttu usein pinnallisesti, mutta sitkeästi. Otsikon viittaus guruihin tai joogaan on tässä mielessä osuva, ja Leo Näreahon perusteellinen kirjoitus karman lakien erilaisista tulkinnoista sekä niiden filosofisista ongelmista on mainio. Klassinen ajatus tekojen seurauksista, hyvityskarmasta, on varsin erilainen kuin esimerkiksi *new age* -liikkeiden suosima evolutiivinen kehityskarma, jonka suhdetta intialaiseen perinteeseen Näreaho kuvaa ohueksi. Tommi Lehtosen kirjoitus itsestä ja minuudesta koskee myös uskontojen välistä dialogia ja vie ajatukset todella perimmäisten kysymysten äärelle.

Kirja loppuu nykyaikaan, uuden dialogin tai ainakin uudelleenlaisen vaiheen kyselemiseen. Tarja Kallio-Tammisen artikkeli korostaa fysiikkaa, mutta vielä enemmän metafysiikkaa. Kyse ei ole vain dialogista sinänsä, vaan itse todellisuuden perusuonteesta, mutta juuri sitä koskevat kysymykset liittyvät nyt myös itämaisten ja länsimaisten ajatusperinteiden suhteeseen. Materialistisella paradigmatella oli oma aikansa, nyt kaivataan Kallio-Tammisen mukaan toisenlaista näkemystä materian ja tietoisuuden suhteesta, maailmankuvaa, jossa tiede ja henkisyys eivät ole vastakohtia.

Tämän maailmankuvan tie taas kulkee etiikan kautta: ”ystävällisyyden, kärsivällisyyden ja säälin on korvattava itsekkyyden ja vihamielisyyden ennen kuin korkeampien tietoisuudentilojen tavoittelun voi edes aloittaa”. Miten tällä tiellä edetään tai miten sitä voisi konkretisoida, se jää suureksi haasteeksi, jota tietysti olisi voinut avata pitemmällekin. Toisaalta, näissä asioissa ei Kallio-Tammisen mukaan ole oikeiteitä. Kyse on uuden ajan taitteen verrattavasta maailmankuvan murroksesta – juuri siksi sen kanssa onkin oltava varovainen.

**Kirjoittaja on yhteiskuntatieteiden
lisensiaatti ja tietokirjailija.**